

Eva och Pål möter Anita, 79 år.

Jag har gått i livets universitet. Jag är född på Ahlströms privata för mamma kände sig dåligt behandlad på Mölndals sjukhus. Jag har bott på Kalvsund i hela mitt liv. Jag har till och med sovit i samma rum i nästan hela mitt liv.

Kalvsund betyder allt för mig i dag. Nu kan jag inte tänka mig ett bättre ställe att bo på. Men det har inte alltid varit så. Det har också varit svåra tider. När jag var barn tyckte jag att det var tråkigt att bo på Kalvsund. Jag var enda barnet. Jag var tyst som barn och blev lite utanför. Jag kände mig ensam på Kalvsund som barn. Jag ville till Mollösund, det var där jag då kände mig hemma. Det var härligt med alla kusiner på Mollösund. När jag kom hem på kvällarna på Kalvsund var jag ensam. Jag var ett ensamt barn.

Mamma kom från Mollösund men jag är född här... Jag har haft en förvärvsarbetande mamma. Hon var sömmerska. Allt skulle vara färdigt vid bestämda tider. Mamma var alltid upptagen med sitt arbete. Jag hade ingen nära kontakt med henne när jag var barn. Jag längtade till Mollösund och mina kusiner. Mamma var social med andra, glad och pigg men hade ingen tid med mig. Min pappa var däremot mycket kärleksfull. Pappa ärvde huset av släktingar som inte tyckte att huset var något att ha. Pappa lekte med mig. Spelade spel, läste böcker. Jag bestämde då att jag aldrig ska säga till mina barn att jag inte har tid. När mamma och pappa fick råd och bygga till lite gjorde dom ett matrum med många tunga mörka möbler. Ett mörkt rum som vi bara använde några gånger per år.

Pål: Vilket är ditt första minne?

Mitt första minne är från när jag var fem år. Reinhold brukade reta mig lite. Han miste sin mamma när han var bara 18 år. Då sa jag ”rätt åt dig att din mamma dog” för att retas tillbaka. Jag bad om ursäkt för det. Jag förstod att det var elakt att säga så och jag ville inte vara elak. Jag började skolan när jag var åtta år. Jag var ett känsligt barn. Det fanns barn i skolan som retades. Det var mycket mobbing och skitsnack, inte minst bland våra föräldrar. Jag gick i skolan i sju år. Därefter fick flickorna gå i skolkök i sex veckor och pojkarna fick lära sig navigation. Sedan gick jag på någon sorts storhushållskurs.

Jag minns att jag vid 15–16 års ålder också var på panget. Fru Martinsson hade en servering där. I pangets magasin fanns ett rum för de äldre ungdomarna, och ett för dom yngre. När jag var 18 blev jag som mamma nästan för fem pojkar. Jag blev som en mamma för fem pojkar för att dom behövde det när deras mamma dog plötsligt. Det var ett stort hushåll. Det var mycket mat som gick åt. Jag handlade och lagade mat åt sju personer. Jag hade fått jobb i stan, men det var självklart för mig att ställa upp då Helge (pappan i familjen) ville bara ha mig i huset. Han ville inte ha någon annan där för att hjälpa till.

Ragne, som var en av Helges söner, och jag hade sällskap då. Jag tjänade hos Ragnes pappa Helge i fem år. Det var viktigare att jag kunde stötta denna familj än att jag skulle sälja en massa saker på Metz, där jag hade fått jobb. Det var självklart för mig. Det var ingen besvärlig tid. Jag kunde det jag gjorde. Det var arbetsamt. Det var långa dagar ibland. Bara att hänga tvätten, stå och stryka 10 vita skjortor var ganska tufft. Och det fanns inte så mycket pengar. Det gick inte att köpa nya kläder när de gamla gick sönder. Jag var bara hemma i mitt föräldrahem då, en stund varannan vecka. Mamma hjälpte mig att laga kläderna. Mamma var till god hjälp för mig då. Det tre äldsta barnen i Helges familj var inte hemma så mycket. Den yngste var bara 10 år när hans mamma dog. Det tog honom hårt. Honom var jag ändå arg på ibland. Han var vårdslös som barn. När han gick finkläd till skolan så började han spela boll. Han var inte dum men han smutsade ner sig. Han hade det tufft.

Man hade inte så mycket att prata om förr i tiden. Man får ju prata om det som hände, om det som man visste något om. Ofta blev det ju då om andra på ön eller deras angelägenheter. Det fanns ingen TV som öppnade världen för oss. Pappa och jag satt ofta i sovrummet tillsammans och lyssnade på radio. Vi hade samma sorts humor. Vi skrattade åt samma saker. Mamma satt i köket och sydde och undrade vad vi skrattade åt.

Pål: Hur var det att få en egen familj?

Jag var 23 år när Ragne och jag gifte oss. Efter det då hyrde vi en period hos Ragnes morfar. Det blev plötsligt väldigt lite att göra. Det blev synd om Helge för han blev ensam då. Jag hade lite sporadiska jobb. Det var självklart att jag skulle gå till mamma för att städa. Hon sopade bara ned skräp från bordet till golvet. Jag vet att någon frågade henne hur hon kunde göra så. Hennes svar var; men det tar Anita upp. Jag jobbade som hemsamarit på olika ställen under perioder. Så småningom flyttade vi tillbaka till huset som är mitt föräldrahem. Jag har inte ångrat någonting. Mamma började förstå barn när barnbarnen kom. Då jobbade hon för nöjes skulld och hon sydde kläder till sina barnbarn med en glädje som var något helt annat än förvärvsarbetet tidigare. Hon gjord samma sak som tidigare, hon sydde, men nu betydde det något helt annat. Jag tror att det var då vi började få en annan kontakt.

Ragne, min man, var sjuk en period innan han dog. Han dog när jag var 36 år, våra barn var nio och 13 år gamla. Det var det jobbigaste jag någonsin har varit med om. Jag sörjde och blev djup deprimerad och apatisk och kom till sjukhuset. Jag åkte in på sjukhuset på juldagen år 1974. Jag var helt utmattad. På sjukhuset fick jag prata med en läkare varje dag om hur det var och hur det skulle bli framöver. Mamma tog hand om barnen. Jag fick åka hem på permis över nyår men skulle tillbaka en vecka till. Sedan var jag frisk och har aldrig mått så dåligt igen.

Pål: Hur ser du på Kalvsund nu?

När jag blev vuxen längtade jag alltid till Kalvsund när jag var borta. Som vuxen hade mamma och jag en jättebra relation. Vi trivdes jättegott tillsammans. Barnen var ute och tågluffade. Marie hade ingen kamrat att åka med så då åkte hon med Gunnar som bara var 15 år då. Hon var bestämd av sig. Dom var skötsamma och pålitliga. Dom kom hem samma minut som de skulle. Marie och Gunnar tog senare hand om Mamma för att jag skulle kunna åka till Mollösund.

Kalvsund har bara blivit bättre och bättre. Jag har alltid tyckt illa om mobbning och skitsnack. Nu tycker jag att skitsnacket är borta och sammanhållningen är kvar. Ja, den har ju blivit mycket bättre på många sätt. Människor har kanske annat än skitsnack att intressera sig för nu för tiden? Många som bor här nu får intryck från annat håll. Folk jobbar ju på så många olika ställen nu. Det är så positivt med de nya som flyttar hit. De tillför så mycket till ön. Sammanhållningen på ön är nu extremt positiv, tycker jag.

Här finns ett ofantligt engagemang, vilket inte minst syns mycket tydligt på Kalvsunds-dagarna. Då syns det tydligt att det här på ön finns så många som kan olika saker och kan samarbeta med sina olika kunskaper. Jag kan se allas glädje i att göra olika saker tillsammans. Jag kan se allas glädjen hos alla som gör saker tillsammans – framför allt när det också uppfattas positivt av omgivningen. Jag tycker att det är mer enighet och sammanhållning nu än vad det var för säg 50 år sedan. Det talas inte bakom ryggen på varandra nuförtiden. Förr på Röda Korsets symöten, satt damerna två och två och tjatade med varandra. Men min mamma var dock öppen och pratade med alla. *Man ska inte ränna i stöverna och prata illa*, sa vi förr. Nu hjälps vi åt mycket mer, tycker jag. Jag ser att folk som kommer utifrån också kommer med nya idéer. Nyttillskottet utifrån berikar. Jag tycker inte att det är för många nykomlingar. Dom flesta kan man ju prata med. Men för att kunna våga ta emot - får man ju inte vara rädd för det nya! Jag tror att det är lätt att komma ny hit.

Vad betyder havet?

Det är något alldeles speciellt. Jag skulle känna mig instängd om jag inte såg havet. Jag älskar havets variation. Det är otroligt viktigt för mig. Bada, se havet som öppnar, ser horisonten, havet som kraft... ger styrka och säkerhet och det ger sammanhållning. Men havet kan också storma. Storm är oro och fara, för dom som är ute på fiske och inte minst för de som är hemma och väntar. Men att vara i stormen och känna att man kan behärska den - det blir något annat. Man får respekt för havet.

Det var oroliga tider när det stormade. Men isen kan också vara farlig: En vinterdag när jag var åtta år och det var fantastiskt fint väder ville jag fara ut på isen. Pappa ville inte att jag skulle gå ut på isen själv så han följde med mig. Det var en torsdag. Mamma kokade ärtsoppa så

som man gjorde på den tiden. På kvällen skulle mamma ha symöte så hon höll också på att förbereda inför det. Vi gick rakt ut från Bindes mot Grötö. Pappa satt på sparken. Vi fortsatte runt på västsidan och närmade oss Körrgårn. Det kom en svacka i isen som jag sa att det ser inte så bra ut. Pappa sa att han tyckte att isen ser fin ut. Så brakade det till i isen och sparken gick igenom. Pappa och jag hamnade i vattnet. Min lilla kusin som också var med ramlade aldrig i och förstod inte hur allvarligt det var utan stod bredvid och tittade på. Kusinen förstod inte att han skulle springa efter hjälp. Pappa fick sparkat av sig stövlarna där i vattnet. Sedan höll han upp mig mot iskanten. Vi ropade på Gösta och Reinold som var kvar ute på isen. Jag hade en röd kappa på mig. Så småningom så såg och hörde dom oss, tack vare min röda kappa. När jag blev hjälpt upp sprang jag genast hem till mamma. Det hade fastnat en fiskrev i mina byxor så hon fick hjälpa mig bort med den. Hon hade också hand om sin dementa mamma. Mamma slet av mig kläderna och skrek: Vad har hänt? Jag kunde stått här själv nu. En av de första tanterna som skulle på symötet kom och sa: *Kommer jag för tidigt? Är ni mitt uppe i toalettbestyr?* Mamma som var chockad bara upprepade:” *Jag kunde stått här själv nu.*” Mamma har tidigare haft nära släktingar som drunknat tidigt. Symötet ställdes in. Mamma var så skrädd.

Förta samtalet 2017 10 08 andra 2018 03 04 därefter redigerat 2019-01-03 och 2019 02 25. Slutredigerat 2020 04 08.